

Սովորողների նկատմամբ անհատական մոտեցումը որպես նրանց գիտելիքների որակի բարձրագույն միջոց
Մ.Բ.Յարամիշյան

Սույն աշխատանքում քննարկվում են սովորողների նկատմամբ եղած այն մոտեցումները, որ եղել են ուսումնառության ընթացքում և նպատակ է նրանց գիտելիքների որակի բարձրացմանը:

Սովորողների նկատմամբ անհատական մոտեցման հարցը խոր արմատներ ունի: Հասարակական քաղաքական տարբեր հայացքներ ունեցող մանկավարժներ այն տարբեր կերպ են լուսաբանել: Հայտնի է, որ անհատական ուսուցման մեթոդը կիրառվել է հին Աթենքում: Այն չի վերացել միջին դարերում և նույնիսկ դասուսուսարանային համակարգի ծագումից հետո, քանի որ, ինչպես նշում է մեծ մանկավարժ Յան Ամոս Կոմենսկին, ուսուցման ընթացքում անպայմանորեն պետք է հաշվի առնել աշակերտների տարիքային առանձնահատկությունները:

Պետք է նշել նաև, որ եթե հնում մանկավարժներն ուշադրություն էին դարձնում աշակերտների միայն տարիքային առանձնահատկություններին, ապա ավելի ուշ մանկավարժությունն սկսեց զբաղվել նաև նրանց անհատական առանձնահատկությունների հետ առնչվող հարցերով: Ուսումնասիրություններն ցույց են տվել, որ շատ ուսուցիչներ չգիտեն անգամ ևս մնացող դպրոցականների մեծամասնության ոչ նախադասական պատճառները, ոչ էլ հոգեբանական ու անհատական առանձնահատկությունները, ուստի և, ինչպես ասում են, բոլոր աշակերտներին չափում են «միևնույն արշիհով»: Հետևանքը լինում է այն, որ որոշ աշակերտներ կորցնում են հետաքրքրությունը ուսման նկատմամբ, դպրոցի համար դառնում են «բեռ»:

Ուսուցիչը պետք է հանգամանորեն ուսումնասիրի իր բոլոր աշակերտներին, ճանաչի յուրաքանչյուրի ֆիզիկական, մտավոր, հոգեկան առանձնահատկությունները, ծանոթ լինի համապատասխան նորագույն գրականությանը: Իսկ աշակերտներին դասակարգելիս ինչ չափանիշներից պետք է ելնել:

Հետազոտողների մի խումբ երկու հարյուրից ավելի ուսուցիչ հարցման ներթափելուց հետո եկել է այն եզրակացության, որ հիմնականում պետք է ընդունել երեք չափանիշ.

ա/ վերաբերմունքն ուսման նկատմամբ (առաջին հերթին ճանաչողական հետաքրքրություններ)

բ/ ընդունակությունները
գ/ առաջադիմությունը (գիտելիքների մակարդակը)
Այս չափանիշների հիման վրա էլ աշակերտներին բաժանում են դարձյալ երեք խմբի.

ա/ բարձր (առանց օգնության լուծում են ցանկացած խնդիր կամ առաջադրանք)

բ/ միջին (ուսումնական նյութը յուրացնում են արագ և հաստատուն կերպով, բայց դժվարանում են ոչ տիպային ճանաչողական իրավիճակում)

գ/ ցածր (ճանաչողական խնդիրը լուծելիս դրսևորում են անկարողություն, բայց նաև մնացողներից տարբերվում են նրանով, որ արտաքին օգնությամբ լավ են ընկալում):

Այս խմբերն իրենց հերթին բաժանվում են ենթախմբերի, որոնց քանակն անցնում է տասնհինգից:

Իսկ ինչպե՞ս պետք է ուսումնասիրել և բացահայտել սովորողների անհատական

առանձնահատկությունները:

Ուսումնադաստիարակչական գործընթացում այս ուղղությամբ ուսուցչի աշխատանքները հնչեղանքներ ունենալու պատկառելի անհրաժեշտ է նրան տալ աշակերտի անհատականության ճանաչման ծրագիր և ըստ այդմ էլ՝ դասակարգելու կողմնորոշում: Դրա համար անհրաժեշտ է ունենալ աշակերտի բնութագրի նկարագիրը՝ սկսած նախադպրոցական տարիքից, որը նրկան իր հետ կարող է բերել մանկապարտեզից: Ապա այն յուրաքանչյուր տարի պետք է հարստացվի ուսուցիչների և մասնավորապես դասիկների կողմից. ուսուցիչներն ու դասիկները տվյալ դասարանում դասավանդելու կամ ղեկավարելու գործը ստանձնելուց հետո սովորաբար աշակերտներին տալիս են գրավոր աշխատանք՝ նրանց հուզական, հոգեկան, սոցիալական վիճակը պարզելու, ինչպես նաև գիտելիքների մակարդակը բացահայտելու նպատակով: Ստացված արդյունքները ուղենիշ են դառնում հետագա աշխատանքների համար և նույնպես պետք է մտցվեն կոնկրետ աշակերտի բնութագրի-նկարագրի մեջ: Հատկապես այս աշխատանքները կատարվում են տարիներից՝ նոր դասարանի հետ աշխատելու նախօրյակին:

Բավականին տվյալներ կարելի է ձեռք բերել նաև դպրոցական փաստաթղթերի, հատկապես նախորդ տարիների աշակերտի ստացած գնահատականների ուսումնասիրության միջոցով: Դա հնարավորություն կտա իմանալու, թե երբ է աշակերտը սկսել նախադասարանից, որ առարկաներից և ինչու: Օրինակ, պրակտիկայում եղել են դեպքեր, երբ նշվել է, որ այսինչ աշակերտը մինչև 6-րդ դասարանն, ասենք, ուժեղ էր մաթեմիկ լեզվից, բայց գնալով թուրաքանչյուր է: Ո՞րն է պատճառը: Փաստաթղթերի ուսումնասիրությունից պարզվում է,

որ նա մնացել սկիզբ է առնում այն պահից, երբ աշակերտը սկսել է անհարգելի բացակայել, մեծ մասամբ գրավոր աշխատանք գրելու օրերին նա, քանի որ քերականական կանոններին չէր տիրապետում, վատ ու անփութ էր գրում, միշտ էլ ստանում է մաքաբալապ գնահատական: Նման դեպքերում նա մնալու պատճառի բացահայտման նախադրյալները սխալմամբ հնարավոր կլինի աշակերտի առաջադիմությունը բարձրացնել: Ուսուցման անհատականացումը ընդհանուր մանկավարժական քննության ունի նա որպես այդպիսին՝ պետք է տարածել բոլոր աշակերտների վրա, հատկապես թույլ, նախաձեռնող և ոգիվար դաստիարակվող աշակերտների վրա՝ թե՛ նրանց նախաձեռնող կանխման և թե՛ այն վերացնելու նպատակով: Այդ նպատակն էր հետաքննում նախորդ տարիներին Ստեփանակերտի թիվ 5 միջնակարգ դպրոցում հիմնականում նույն մակարդակի վրա գտնվող աշակերտների բաժանումն ըստ դասարանների, որի արդյունքների մասին այսօր արդեն կարելի է ամփոփիչ խոսք ասել: Պակաս կարելու է նաև անհատական մոտեցման սկզբունքը լավ սովորող աշակերտների նկատմամբ կիրառել: Դա նշանակում է ուսուցման գործընթացը համապատասխանեցնել այդ աշակերտների մակարդակին, լայնորեն օգտագործել նրանց ներգործ հնարավորությունները: Լավ սովորող երեխաների հետ անհատական պարապմունքների հիմնական ձևերը թելադրում է ինքը՝ մեծագույն ժամանակը, այսօր նորից, ինչպես նախկինում, լավ սովորողների հետ անհատական պարապմունքները կրում են մասնավոր բնույթ, որով շահագրգիռ են նրանց կողմերն էլ՝ ծնողն ու ուսուցիչը: Եվ երբ նաև այն սխալ կարծիքին չհանգնեք, թե անհատական մոտեցման նախադրյալները պարապմունքների անհրաժեշտությունը գոյում են միայն թույլ և ուժեղ աշակերտները: Եթե ցանկանում ենք, որ դասարանի բոլոր աշակերտներն աշխատեն իրենց ուժերի առավելագույն լարումով, և ապահովվի բոլորի համաքայլ առաջընթացը, ապա անհրաժեշտ է զարգացնել բոլորին, այդ թվում նաև՝ միջին ունակություններ ունեցողներին: Նման անհատական մոտեցման դեպքում վերջիններս խիստ ակտիվանում են և փոխում իրենց դիրքը դասարանում՝ միջինից աստիճանաբար անցնելով լավերի շարք, եթե, իհարկե, աշատանքը կրում է սխալմամբ և քննության: Ավարտական, ոչ հոսքային, խառը դասարանում,

երբ ուսուցիչը միաժամանակ աշխատում է դասարանի 25-30 նախնական աշակերտների հետ միեւնույն մեթոդներով ու ձևերով, միջին ունակություն ունեցող աշակերտները չեն աշխատում այնպես, ինչպես կաշխատեն անհատական ուսուցման ժամանակ, էլ չեն խոսում թույլ սովորողների մասին, որոնք հուսահատված են անընդհատ նախնական հետևանքով, իսկ ուժեղներն էլ չեն լարում իրենց ուժերը: Դասարանի բոլոր աշակերտների առաջադիմության բարձրացմանը և աշակերտների ճանաչողական ակտիվության զարգացմանը մեծապես նպաստում է նյութի շերտավորումը ըստ աշակերտների ունակությունների: Այդ դեպքում ուսուցիչը նախապես պետք է կազմի բարձր առաջադրանքներ, թեյքեր և տրամադրի աշակերտներին ինքնուրույն աշխատանքներ ժամանակ, ինչպես դա արվում է բաց դասերի ժամանակ: Սակայն չպետք է անհատական ուսուցումը սահմանափակել միայն դասի շրջանակներում: Դրա՝ ըստ ամենայնի կազմակերպման համար լայն հնարավորություններ կան նաև ուսումնական պարապմունքներից դուրս: Մեկ հոգվածի շրջանակներում հնարավոր չէ խոսել դրանց տարբեր ձևերի մասին, միայն կոնկրետ շեշտել այն հանգամանքը, որ նման պարապմունքների առավելությունն է, որ ստեղծվում է հոգեբանական բարենպաստ մթնոլորտ ուսուցչի և աշակերտների միջև: Եվ եթե դասարանում կան աշակերտներ, որ ճնշվում են դառնկանքի և ներկայությունից ու ուսուցչի դիրքից՝ այդ պահին, դասարանում, դրա հետևանքով չեն կարողանում, ինչպես հարկն է, դրսևորել իրենց գիտելիքները, իսկ ուսուցիչն էլ, ելնելով ժամանակի աղությանից և նոր թեմայի հաղորդման անհրաժեշտությունից, ներկա կանգ չի առնում, անհատական լրացուցիչ պարապմունքների դեպքում նրանք բավականին ակտիվանում են: Հիշենք տարիներ առաջ դպրոցներում թույլատրվող վարժող նախադասական պարապմունքները: Նշանակում է ուսուցման այս ձևը միանգամայն հարմար է կիրառել այն աշակերտների նկատմամբ, ովքեր նաև մեծ ուժեղ հոգեբանական որոշ խոչընդոտներ հաղթահարել չկարողանալու պատճառով: Բացի այդ, անհատական պարապմունքները յուրաքանչյուր աշակերտի համար ապահովում են յուրացման առավել արագ տեմպ: Կարելի է այսպես ներկայացնել շարունակել, բերել բազում օրինակներ, թվարկել աշակերտների առաջադիմության բարձրացմանը և ճանաչողական ակտիվության զարգացմանն ու գիտելիքների որակի բարձրացմանը մեծապես

նախատող ուսուցման անհատականացման գիտականորեն մշակված ձեռնարկներ:

Սակայն միայն ու միայն ուսուցիչն ինքը նախ եւ առաջ պետք է աշխատի կատարելագործել վերը նշված սկզբունքները, կիրառել անհատական մոտեցման նոր ձեւեր ու մեթոդներ՝ ստեղծագործորեն մոտենալով յուրաքանչյուր անհատ աշակերտի՝ լինի նա ուժեղ, միջին կարողությունների տեր, թե թույլ:

Ամփոփում

Զննարկելով խնդրո առարկա պրոբլեմը եկել ենք հետեւյալ եզրահանգմանը.

1. Դեռեւս սկսած հին Հունաստանի ուսումնառության շրջանից, ուշադրություն է դարձվել դաս-դասարանային համակարգին ու նկատի առնվել աշակերտների տարիքային առանձնահատկությունը:

2. Դարերի ընթացքում մանկավարժությունը ընդհանրացրել է, որ ուսումնառության ընթացքում պետք է նկատի ունենալ սովորողների հետաքրքրությունները, գիտելիքների մակարդակը:

3. Ուշի-ուշով պետք է հետեւել եւ իմանալ սովորողների հետ մնալու պատճառները եւ օգնել նրա առաջադիմությանը:

4. Կարելի էր վերադառնալ անհատական պարապմունքների պահանջը:

5. Այսօրվա դպրոցում անհրաժեշտ է սովորողների նկատմամբ անհատական մոտեցումը համարել նրանց գիտելիքների որակի բարձրացման հիմնական միջոցներից մեկը:

Резюме

В данной статье делается попытка индивидуального подхода к учащимся, выявление основных путей и форм повышения качества знаний, принимая за основу многолетний опыт обучения и исследования.